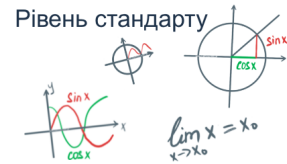

МАТЕМАТИКА НОВА

АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

Тема: Екстремуми функції

Мета:

- *Навчальна:* закріпити поняття околу точки; сформувати поняття точок екстремуму та екстремумів функції; засвоїти необхідну і достатню умови екстремуму; засвоїти алгоритм знаходження точок екстремуму та екстремумів функції.
- *Розвиваюча:* розвивати вміння знаходити точки екстремуму та екстремуми функції;
- *Виховна:* виховувати інтерес до вивчення точних наук;

Тип уроку: засвоєння нових знань;

Обладнання: конспект, презентація, мультимедійне обладнання;

Хід уроку

I. Організаційний етап

- Привітання
- Перевірка присутніх на уроці
- Налаштування на роботу

II. Вивчення нового матеріалу

// Що таке точки екстремуму і екстремуми функції?

➤ Що таке околу точки?

Окіл точки - це такий проміжок, який містить цю точку.

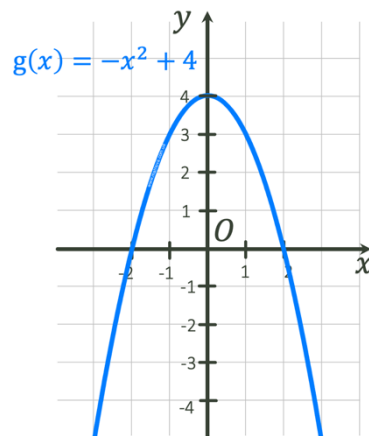
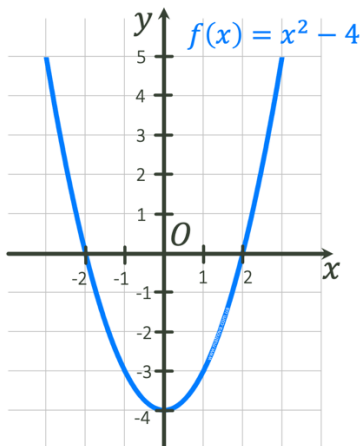

(3; 5) - околу т. 4

Інші приклади околу т. 4:

(-7; 12) [1; 8] [0; 10]

➤ Знайдіть критичні точки даних функцій:

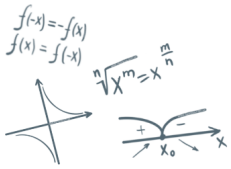
Знайдемо похідні даних функцій та прирівняємо їх до нуля:

$$f'(x) = 2x = 0$$

$$x = 0$$

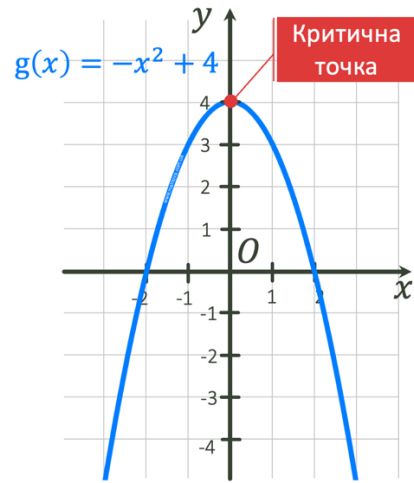
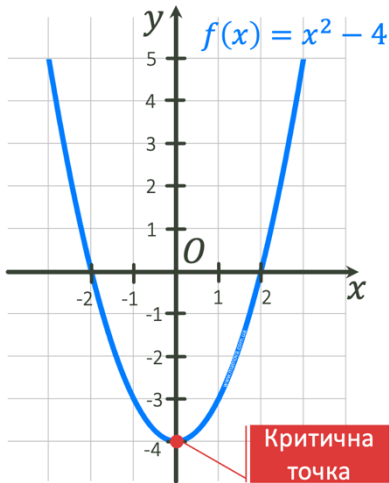
$$g'(x) = -2x = 0$$

$$x = 0$$

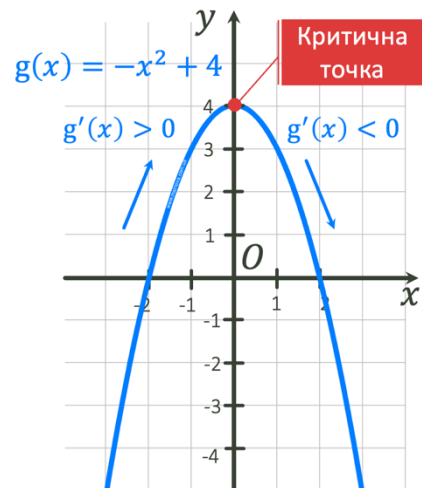
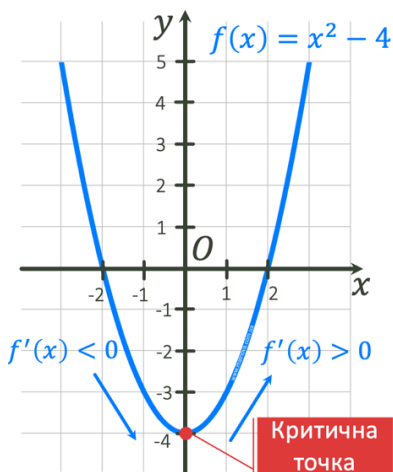

МАТЕМАТИКА НОВА

АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

➤ Назвіть проміжки зростання і спадання даних функцій

Спадає на проміжку $x \in (-\infty; 0]$
Зростає на проміжку $x \in [0; +\infty)$

Зростає на проміжку $x \in (-\infty; 0]$
Спадає на проміжку $x \in [0; +\infty)$

➤ В чому відмінність даних критичних точок?

В критичній точці функції $y = f(x)$ похідна змінює свій знак з «-» на «+», а похідна функції $y = g(x)$ змінює знак з «+» на «-»

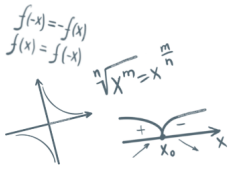
Точки екстремуму – це такі точки, в яких похідна функції змінює знак на протилежний.

Екстремуми функції – це значення функції в точках екстремуму.

➤ Для обох функцій назвіть точки екстремуму та екстремуми функцій.

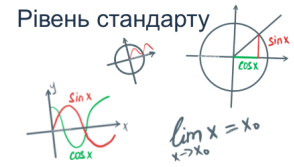
$y = f(x)$ має одну точку екстремуму:
 $x = 0$
і відповідно одне значення екстремуму функції:
 $y = -4$

$y = g(x)$ має одну точку екстремуму:
 $x = 0$
і відповідно одне значення екстремуму функції:
 $y = 4$

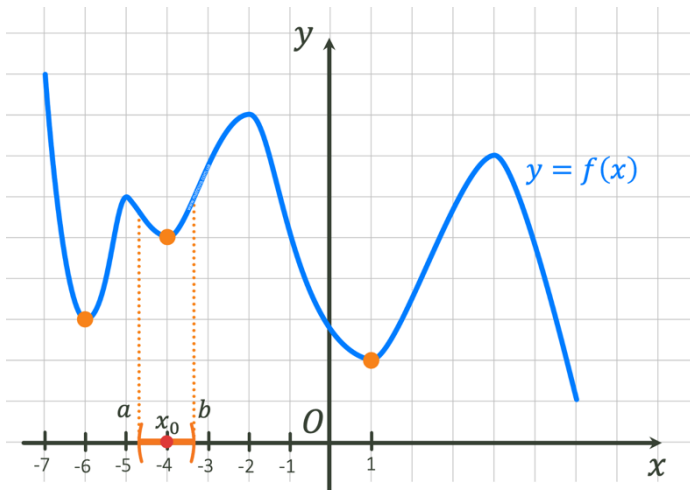
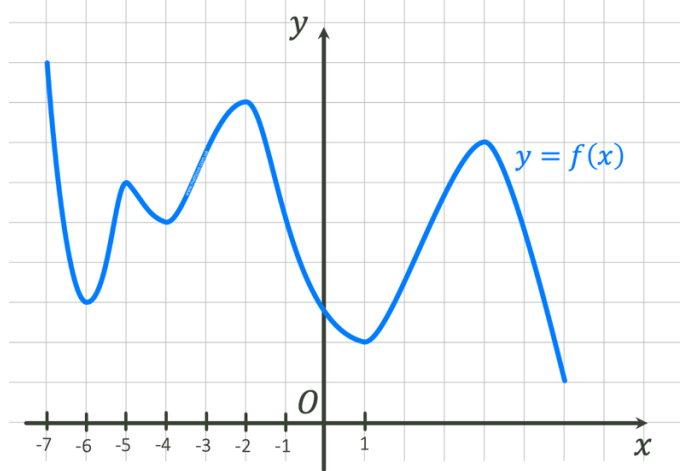
МАТЕМАТИКА НОВА

АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

// Точки максимуму і мінімуму функції

➤ Розглянемо функцію $y = f(x)$

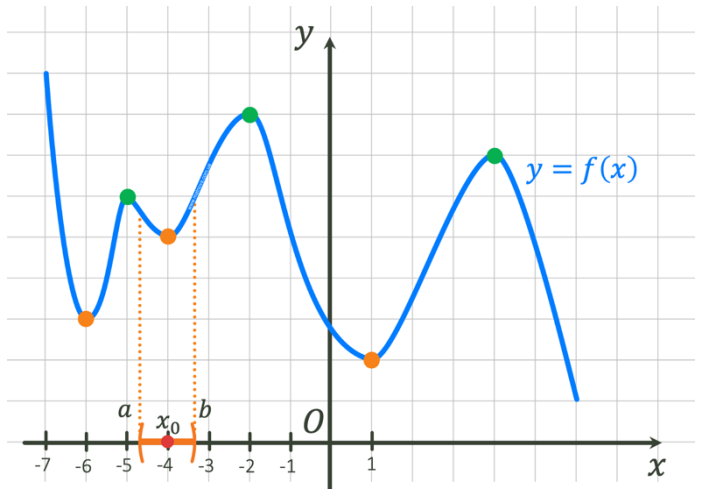

Точки мінімуму функції

Точка x_0 - *точка мінімуму функції* $y = f(x)$, якщо для $\forall x$ з околу т. x_0
 $f(x_0) < f(x)$

Точки максимуму функції

Точка x_0 - *точка максимуму функції* $y = f(x)$, якщо для $\forall x$ з околу т. x_0
 $f(x_0) > f(x)$

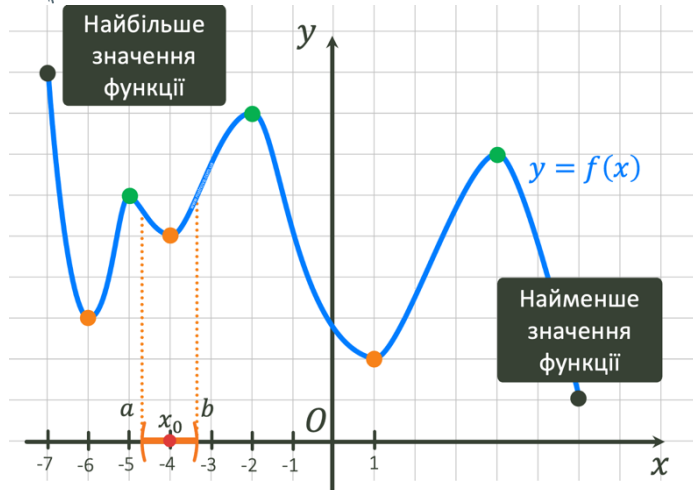
$$f(-x) = -f(x)$$

$$f(x) = f(-x)$$

$$\sqrt[n]{x^m} = x^{\frac{m}{n}}$$

МАТЕМАТИКА НОВА

АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

Точки мінімуму і точки максимуму – це не те саме, що і найбільше або найменше значення функції.

➤ Як не маючи графіка функції знайти його точки екстремуму?

Точками екстремуму можуть бути тільки критичні точки.

➤ Як визначити, яка зі знайдених критичних точок є точкою мінімуму, а яка – максимуму?

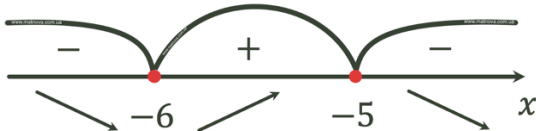
Будемо рухатись у напрямі зростання аргументу деякого околу т. x_0 , тоді:

Якщо похідна функції змінює знак з «-» на «+», то x_0 - точка мінімуму.

Якщо похідна функції змінює знак з «+» на «-», то x_0 - точка максимуму.

ПРИКЛАД

Дослідимо $y = f(x)$ на проміжку $(-7; -4,5)$:

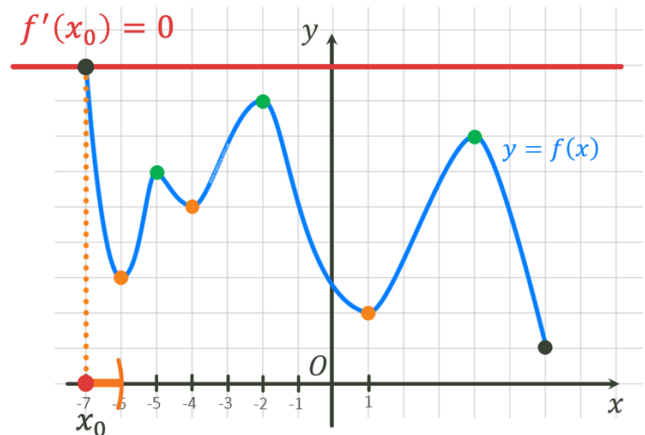
$$x_{\min} = -6$$

$$x_{\max} = -5$$

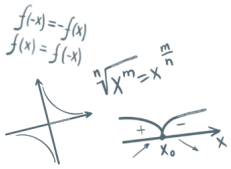
Отже, можемо сформулювати необхідну і достатню умови екстремуму функції:

Необхідна умова екстремуму (відома як теорема Ферма):

Якщо т. x_0 – точка екстремуму функції $f(x)$ і в цій точці існує похідна $f'(x_0)$, то $f'(x_0) = 0$.

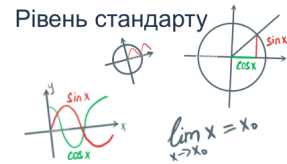

Як бачимо, дана умова не завжди означає, що x_0 - точка екстремуму.

МАТЕМАТИКА НОВА

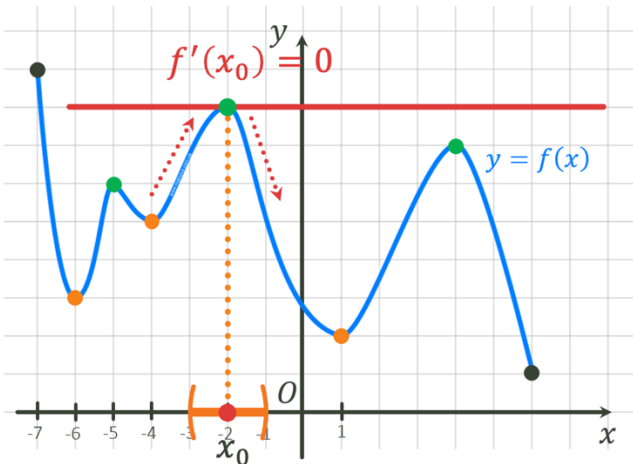
АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

Достатня умова екстремуму:

Нехай x_0 – критична точка функції $f(x)$, яка є неперервною в цій точці та існує проміжок $(a; b)$ в якому функція $f(x)$ має похідну (в самій т. x_0 може не мати), тоді:

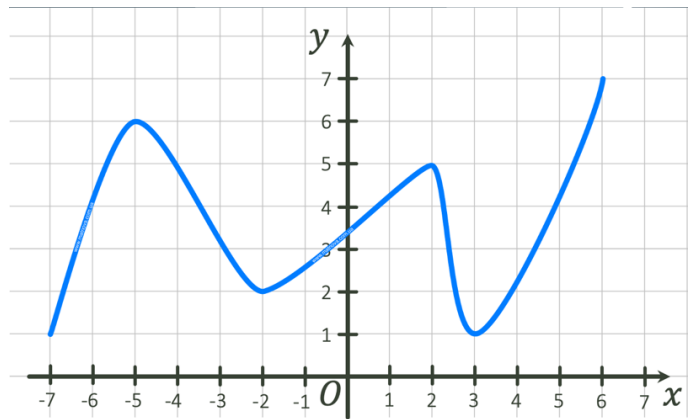
- 1) Якщо $f'(x) < 0$ на проміжку $(a; x_0)$ і $f'(x) > 0$ на проміжку $(x_0; b)$, то x_0 – **точка мінімуму** функції $f(x)$.
- 2) Якщо $f'(x) > 0$ на проміжку $(a; x_0)$ і $f'(x) < 0$ на проміжку $(x_0; b)$, то x_0 – **точка максимуму** функції $f(x)$.

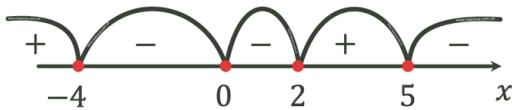
III. Розв'язування завдань

№1

1.1 За даним графіком функції $y = f(x)$ знайдіть її точки екстремуму та екстремуми. Які точки є точками мінімуму, а які – максимуму?

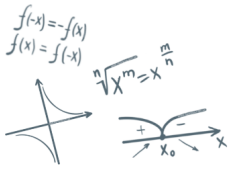
Відповідь: $x_{\min} = -2,$
 $x_{\min} = 3,$
 $x_{\max} = 2,$
 $x_{\max} = 5.$

На рисунку зображено знаки похідної функції $y = g(x)$, визначеної на $\mathbb{R}$. Назвіть точки мінімуму та максимуму цієї функції.

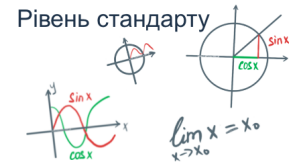
1.2

Відповідь: $x_{\max} = -4, x_{\min} = 2,$
 $x_{\max} = 5$

МАТЕМАТИКА НОВА

АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

№2

Знайдіть точки мінімуму і точки максимуму функції $y = f(x)$:

1) $f(x) = x(x - 7)$

2) $f(x) = 4 + 27x - x^3$

3) $f(x) = \frac{2}{x} - 27x^2$

4) $f(x) = \frac{x}{x^2 + 7}$

Розв'язання:

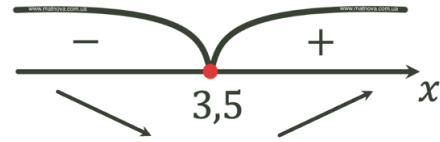
1) $f(x) = x(x - 7) = x^2 - 7x$

$f'(x) = 2x - 7$

$2x - 7 = 0$

$2x = 7$

$x = \frac{7}{2} = 3,5$

Відповідь: $x_{\min} = 3,5$

2) $f(x) = 4 + 27x - x^3$

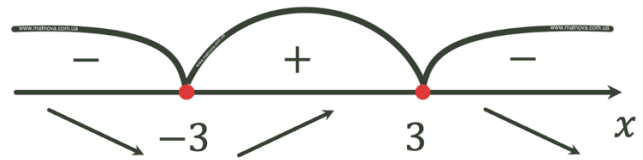
$f'(x) = 27 - 3x^2$

$27 - 3x^2 = 0$

$3x^2 = 27$

$x^2 = 9$

$x = \pm 3$

Відповідь: $x_{\min} = -3, x_{\max} = 3$

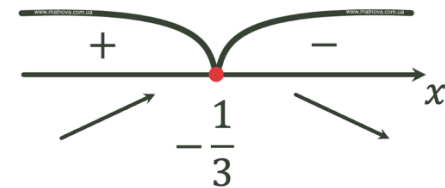
3) $f(x) = \frac{2}{x} - 27x^2$

$D(f): x \neq 0$

$f'(x) = -\frac{2}{x^2} - 54x$

$= \frac{-2 - 54x^3}{x^2}$

$= \frac{-2(27x^3 + 1)}{x^2}$

Відповідь: $x_{\max} = -\frac{1}{3}$

$D'(f): x \neq 0$

$\frac{-2(27x^3 + 1)}{x^2} = 0$

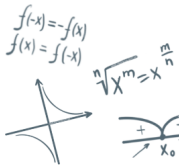
$-2(27x^3 + 1) = 0$

$27x^3 + 1 = 0$

$27x^3 = -1$

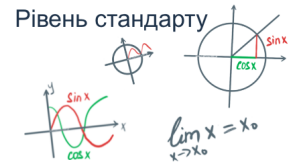
$x^3 = -\frac{1}{27}$

$x = -\frac{1}{3}$

МАТЕМАТИКА НОВА

АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

4)

$$f(x) = \frac{x}{x^2 + 7}$$

$$D(f): x \in \mathbb{R}$$

$$f'(x) = \frac{1 \cdot (x^2 + 7) - x \cdot 2x}{(x^2 + 7)^2}$$

$$= \frac{x^2 + 7 - 2x^2}{(x^2 + 7)^2}$$

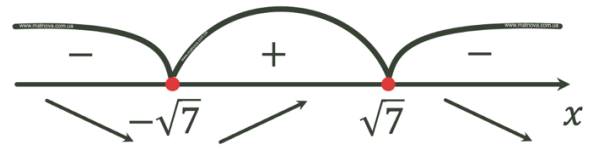
$$= \frac{-x^2 + 7}{(x^2 + 7)^2}$$

$$\frac{-x^2 + 7}{(x^2 + 7)^2} = 0$$

$$-x^2 + 7 = 0$$

$$x^2 = 7$$

$$x = \pm\sqrt{7}$$

Відповідь: $x_{\min} = -\sqrt{7}, x_{\max} = \sqrt{7}$

№3

*Учням пропонується самостійно виконати завдання.

Завдання можна виконувати самостійно або об'єднайтесь у групи не більше 4-х осіб.

1) Побудуйте ескіз графіка функції $y = f(x)$, що має наступні властивості:

А) $D(f): x \in (-4; 5)$

Б) $f'(x) < 0$ при $x \in (-4; 1)$

В) $f'(x) > 0$ при $x \in (1; 5)$

Запишіть точки мінімуму та максимуму даної функції.

2) Знайдіть точки екстремуму та екстремуми функції:

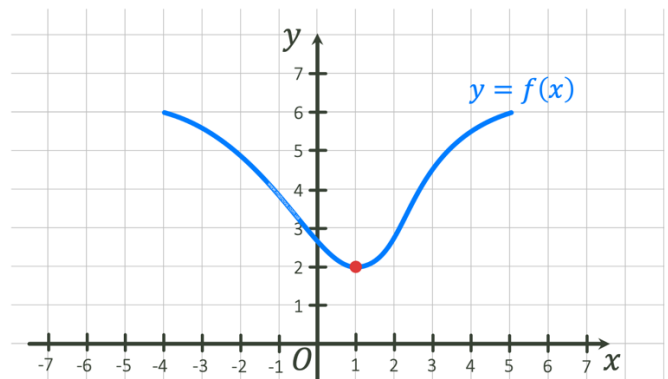
А) $f(x) = \frac{x^2}{9} + \frac{4}{x^2}$

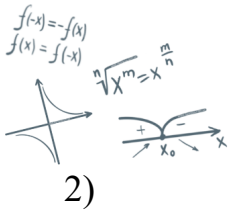
Б) $f(x) = x^3 - 6x^2$

Розв'язання:

1) $x_{\min} = 1$

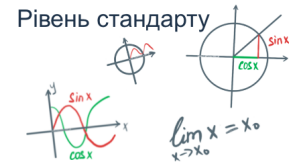
Точнок максимуму немає.

МАТЕМАТИКА НОВА

АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

2)

A) $f(x) = \frac{x^2}{9} + \frac{4}{x^2}$

$D(f): x \neq 0$

$$f'(x) = \frac{1}{9} \cdot 2x + 4 \cdot \left(-\frac{2}{x^3}\right) = \frac{2x}{9} - \frac{8}{x^3} = \frac{2x^4 - 72}{9x^3} = \frac{2(x^4 - 36)}{9x^3}$$

$$= \frac{2(x^2 - 6)(x^2 + 6)}{9x^3}$$

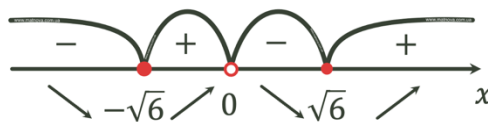
$$\frac{2(x^2 - 6)(x^2 + 6)}{9x^3} = 0$$

$$2(x^2 - 6)(x^2 + 6) = 0$$

$$x^2 - 6 = 0 \quad \text{або} \quad x^2 + 6 = 0$$

$$x^2 = 6 \quad \quad \quad x^2 = -6$$

$$x = \pm\sqrt{6} \quad \quad \quad \emptyset$$

$$x_{\min} = -\sqrt{6}$$

$$x_{\min} = \sqrt{6}$$

$$y_{\min} = f(-\sqrt{6}) = \frac{(-\sqrt{6})^2}{9} + \frac{4}{(-\sqrt{6})^2} = \frac{6}{9} + \frac{4}{6} = \frac{12 + 12}{18} = \frac{24}{18} = \frac{4}{3}$$

$$y_{\min} = f(\sqrt{6}) = \frac{(\sqrt{6})^2}{9} + \frac{4}{(\sqrt{6})^2} = \frac{6}{9} + \frac{4}{6} = \frac{4}{3}$$

Відповідь: $x_{\min} = -\sqrt{6}$, $x_{\min} = \sqrt{6}$, $y_{\min} = \frac{4}{3}$

B) $f(x) = x^3 - 6x^2$

$$f'(x) = 3x^2 - 12x = 3x(x - 4)$$

$$3x(x - 4) = 0$$

$$3x = 0 \quad \text{або} \quad x - 4 = 0$$

$$x = 0 \quad \quad \quad x = 4$$

$$x_{\max} = 0$$

$$x_{\min} = 4$$

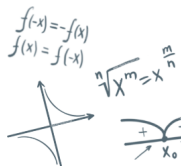
$$y_{\max} = f(0) = 0^3 - 6 \cdot 0^2 = 0$$

$$y_{\min} = f(4) = 4^3 - 6 \cdot 4^2 = 64 - 96 = -32$$

Відповідь: $x_{\max} = 0$, $x_{\min} = 4$, $y_{\max} = 0$, $y_{\min} = -32$

IV. Підсумок уроку

- Поясніть, що таке окіл точки?

МАТЕМАТИКА НОВА

АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ 10 КЛАС

- Поясніть, що таке точки екстремуму і що таке екстремум функції?
- Поясніть, що таке точка мінімуму функції?
- Поясніть, що таке точка максимуму функції?

V. Домашнє завдання

Опрацювати §22, опрацювати конспект.

О.С. Істер

Виконати № 22.5, 22.8 (3, 4), 22.10(1-2), 22.12 (2), 22.16.

Опрацювати п.23 (стор.123).

А.Г. Мерзляк

Виконати № 23.2, 23.4, 23.6.